

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Навчально-науковий інститут
філології та історії
Кафедра української мови, літератури та методики навчання

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	вибіркова навчальна дисципліна
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка, 05 Соціальні та поведінкові науки, 23 Соціальна робота
Спеціальність	для здобувачів освіти всіх спеціальностей денної і заочної форм навчання
Освітньо-професійна програма	усіх освітньо-професійних програм
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форма контролю	залік
Півріччя викладання	друге

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Каліш Валентина Антонівна , канд. пед. наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання
Контактний телефон	+380662677656
E-mail:	va-kl@ukr.net
Консультації	вівторок з 15.00 до 17.00; платформа Google Meet

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Курс загального мовознавства займає важливе місце в системі лінгвістичної підготовки вчителя. Він поєднує історію і теорію мовознавства, узагальнює дані попереднього вивчення лінгвістичних дисциплін, дає глибоке наукове розуміння мови, її функцій і сутності, зв'язку з мисленням, свідомістю, з'ясовує загальнотеоретичні питання мовної структури, методологію мовознавства та методи і прийоми вивчення мови, знайомить з основними етапами історичного розвитку науки про мову.

Мета навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» – розширити загальнолінгвістичну підготовку майбутнього вчителя, поглибити вивчення проблем теорії мови, зокрема закономірностей розвитку і функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках з людиною, суспільством, історією, культурою, з урахуванням методів дослідження та опису мови, ознайомити з основними напрямками, ідеями і проблемами лінгвістики в її історичному розвитку, а також здобутками мовознавства на сучасному етапі.

Завдання курсу:

- розкрити суть, мету, предмет і об'єкт загального мовознавства, його роль і місце в лінгвістичній освіті майбутнього вчителя;
- узагальнити, розширити і поглибити знання здобувачів вищої освіти про взаємозв'язки мови, мислення і свідомості, розкрити механізми мовленнєвої діяльності, мовної здібності і процеси породження мовлення, погляди у сучасному мовознавстві на систему і структуру мови, розуміння мови як системи систем, її структурних рівнів та основних одиниць і категорій у взаємозв'язку і взаємозумовленості;
- ознайомити із особливостями функціонування мови в суспільстві, залежності стану мови від стану суспільства, зв'язку мови з етносом, культурою;
- розкрити закони розвитку мови, поняття динаміки і статичності, синхронії і діакронії, причини мовних змін;
- ознайомити з основними лінгвістичними напрямками, школами, ідеями, науковими концепціями на різних етапах розвитку мовознавства;
- виробляти вміння аналізувати думки вчених, розуміти значення історії лінгвістики для сучасних мовознавчих досліджень;
- формувати навички філософського аналізу мовних явищ та поглядів учених на них;
- сприяти розвитку умінь оцінювати й аналізувати погляди представників різних напрямів на розв'язання загальнотеоретичних проблем, узагальнювати, аргументувати власні думки, дискутувати;

Пререквізити: для успішного засвоєння здобувачами навчального змісту загального мовознавства необхідні: 1) знання теорії і володіння практичними вміннями і навичками із курсу сучасної української літературної мови, вступу до мовознавства, іноземної мови, українська мова за професійним спрямуванням, які передбачалися навчальним планом; 2) знання філософії, соціології, логіки, політології, історії, етнографії, психології та ін.

Узагальнені набуті компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.

ЗК. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК. Здатність працювати в команді.

ЗК. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові компетентності:

ФК. Здатність формувати предметні компетентності.

ФК. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

ФК. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови в закладах освіти.

ФК. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення здобувачів освіти в процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації навчально-виховних цілей.

ФК. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Очікувані результати навчання

ПРН. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ПРН. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їх реалізації.

ПРН. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН. Володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української та іноземної мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

ПРН. Порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

ПРН. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН. Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРН. Здатний навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.

ПРН. Здатний аналізувати й вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.

ПРН. Ефективно організовує, аналізує, критично оцінює, несе відповідальність за результати власної професійної діяльності.

Постреквізити: Загальне мовознавство має не тільки навчально-пізнавальне значення, а й позитивно впливає на методику викладання мовознавчих дисциплін у загальноосвітній школі. Загальнолінгвістичні знання у структурі професійної компетентності здобувачів стають підґрунтям для свідомого орієнтування у предметі свого фаху, розуміння зміни наукових парадигм і підходів до вивчення мови, перебудови в

навчальних програмах, правильної оцінки нових досягнень у науці, а також для розробки ефективних лінгводидактичних технологій.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Windows 7, Mozilla Firefox, MS Office 2010; OpenOffice.org (11); доступ до електронних журналів бібліотеки; доступ до електронних бібліотечних ресурсів світу; комп'ютер, проектор, інтерактивна дошка.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ, ВИКЛАДАННЯ, КОНТРОЛЮ

Надається перевага інноваційним формам занять та методам викладання, оцінювання.

Лекції передбачають безпосередній контакт викладача з аудиторією. З метою активізації пізнавальної діяльності здобувачі освіти відповідають на запитання за темою заняття, беруть участь у вирішенні проблемних ситуацій, в обговоренні дискусійних питань, що не лише сприяє осмисленню та усвідомленню теоретичного матеріалу тематичної лекції, а й розвиває мисленнєво-мовленнєву діяльність майбутніх фахівців.

Семінарські заняття передбачають обговорення теоретичних питань за інформаційними матеріалами лекції, опрацьованих самостійно рекомендованих джерел, доповідей та тезового викладу за першоджерелами лінгвістів різних наукових парадигм, укладання узагальнювальних таблиць і карток-персоналій, підготовка рефератів тощо.

Самостійна робота студентів (СРС) – це самостійна діяльність-учіння здобувача освіти, яку викладач планує разом зі Здобувачом, але виконує її Здобувач за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни та містить завдання різного типу: від реферування першоджерел, підготовки повідомлень і виступу-презентації, захист мініпроекту тощо.

Методи навчання: словесні (лекція, бесіда, диспут), наочні (демонстрування, ілюстрування), практичні (виконання складання узагальнювальних таблиць, карток-персоналій відомих лінгвістів тощо).

Організаційні та навчальні обов'язки здобувачів освіти

- відвідувати лекції (очно / дистанційно (з використанням синхронних технологій дистанційного навчання)), опрацьовувати матеріали з використанням асинхронних дистанційних технологій навчання (Coogle Class);
 - брати участь у практичних заняттях (очно, дистанційно (з використанням синхронних технологій дистанційного навчання)) в обговоренні теоретичних питань, виконанні колективних та індивідуальних завдань, тестуваннях тощо; виконувати завдання за планами практичних занять, опрацьовувати матеріали з використанням асинхронних дистанційних технологій навчання (Coogle Class);
 - самостійно оволодівати теоретичним матеріалом окремих тем або питань за рекомендованою літературою, складати конспекти, таблиці, схеми, виконувати завдання самостійної роботи різного рівня;
 - вчасно виконувати завдання поточного, модульного контролю;
 - у разі потреби звертатися за додатковою консультацією до викладача за змістом навчальної дисципліни;
 - у випадку незгоди з отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем;
 - дотримуватися вимог та принципів академічної доброчесності;
- дотримуватися правил техніки безпеки й охорони праці.

Структура залікових кредитів дисципліни (денна форма)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:	
	Аудиторні заняття	СРС
	лекції	семінарські заняття
Модуль 1. Теорія мови		

Тема 1. Мовознавство як наука Знакова природа мови	2	1	6
Тема 2. Мова і мислення. Мова і мовлення	2		6
Тема 3. Структура мови	2	2	6
Тема 4. Мова і суспільство	2	1	6
Тема 5. Мова як конкретно-історична категорія.	2		6
Модуль 2. Методи дослідження мови			
Тема 6. Загальнонаукові методи. Лінгвістичні методи			6
Модуль 3. Історія мовознавства			
Тема 7. Історія лінгвістичної думки до XIX ст.	2	2	6
Тема 8. Порівняльно-історичне мовознавство	2	2	6
Тема 9. Мовознавство другої половини XIX ст.	2	2	6
Тема 10: Психологічний напрям у мовознавстві. Харківська лінгвістична школа. О. Потебня	-	2	6
Тема 11: Пошуки нового підходу до вивчення мови наприкінці XIX - на початку XX ст.	2	2	2
Тема 12. Соціологізм у мовознавстві. Наукова діяльність Ф. де Соссюра.	2	2	2
Тема 13. Структуралізм і генеративізм. Неогумбольдтіанство	2	4	2
Тема 14. Мовознавство в СРСР.	2	2	2
Тема 15. Мовознавство на сучасному етапі.	2	2	2
Разом за семестр	26	24	70

3. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів (критерії оцінювання та шкала оцінювання).

Політика оцінювання

– Політика щодо дедлайнів та перескладання:

Роботи, які подаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання модулів відбувається до завершення вивчення курсу.

– Політика щодо академічної доброчесності:

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв).

– Політика щодо відвідування:

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання.

За об'єктивних причин (наприклад: хвороба, міжнародне стажування, дуальне навчання тощо) освітній процес може відбуватися в режимі онлайн (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Критерії оцінювання навчальних досягнень Здобувачів із курсу

Рівні навчальних досягнень	Бали	оцінка		Критерії оцінювання навчальних досягнень
		Національна шкала	Шкала ECTS	
високий	90-100	Відмінно (5)	A	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, повно, логічно і послідовно розкриває зміст теоретичних питань; виявляє різнобічні, систематизовані, глибокі знання; вільно володіє теоретичними основами і лінгвістичною термінологією; висловлює власні думки, робить аргументовані висновки, рецензує і доповнює відповіді інших Здобувачів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; демонструє ґрунтовні знання першоджерел, усвідомлене розуміння різних мовознавчих підходів у розв'язанні основних проблем мовознавства, у трактуванні лінгвістичних категорій, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань; виявляє високий рівень літературного мовлення.
Достатній	82-89	Дуже добре» - «4»	B	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, володіє понятійним апаратом мовознавства, логічно і послідовно викладає матеріал, висловлює власну думку, робить висновок, правильно розкриває основний зміст матеріалу, добре знає основні мовознавчі закономірності і вміє використовувати їх у розв'язанні практичних завдань, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, має стійкі навички виконання практичних завдань, добре володіє літературним мовленням, проте у відповіді допускає 1 - 2 незначні неточності у використанні лінгвістичної термінології чи тлумаченні мовних явищ.
	74- 81	Добре (4)	C	Здобувач достатньо володіє понятійним апаратом, правильно, логічно, послідовно викладає основний зміст матеріалу, добре знає основні мовознавчі закономірності і вміє

				використовувати їх у розв'язанні практичних завдань, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; добре володіє культурою мовлення, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці, у відповіді допускає 1 значну неточність (серйозну помилку) у використанні термінології чи тлумаченні мовних явищ.
Задовільний	64-73	Задовільно (3)	Д	Здобувач володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, правильно викладає теоретичний матеріал на рівні репродуктивного мислення, володіє термінологією, вміє проілюструвати теоретичні положення прикладами, у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок в узагальненні, допускає низку суттєвих помилок у використанні спеціальної термінології та інтерпретації мовних явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях.
	60-63	Задовільно (3)	Е	Здобувач знайомий з основними поняттями навчального матеріалу, викладає зміст теоретичних питань на репродуктивному рівні, в цілому володіє термінологією, вміє проілюструвати теоретичні положення прикладами, у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок в узагальненні, у розкритті окремих теоретичних положень припускається суттєвих помилок, неточності у розумінні та інтерпретації мовних явищ, відчуються труднощі у використанні теоретичних положень у розв'язанні практичних завдань, не вміє самостійно зробити узагальнюючий висновок, планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.
низький	35-59	Незадовільно - «2»	ФХ з можливістю повторного складання	Відсутня логіка і обґрунтування теоретичних положень, відповідь має переважно репродуктивний характер, допускаються суттєві помилки, відповіді мають фрагментарний характер, у відповіді не розкриті основні поняття, має елементарні, нестійкі навички виконання завдань.

незадовільний	1-34	Незадовільно-«2»	F - з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, виконує лише окремі елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача
---------------	------	------------------	---	---

Шкала оцінювання здобувачів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	82-89	добре
C	74-81	добре
D	64-73	задовільно
E	60-63	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни визначається на основі середньозваженого бала за національною шкалою і виставляється у відомість обліку успішності та ІНПС (заліковій книжці) за двома шкалами оцінювання: національною і ЄКТС. Середньозважений бал (Сб) із дисципліни визначається на основі:

- встановленого **вагового коефіцієнта (ВК)** дисципліни (дорівнює 1, що згідно з робочою навчальною програмою розподіляється окремо за кожний вид роботи, зокрема: ВК за роботу на семінарському занятті дорівнює 0,6; тематичний контроль, МКР – 0,2; СРС та ІРС – 0,2; залік – 0 (виставляється за результатом виконання всіх передбачених програмою завдань).
- середньоарифметичного значення оцінок, одержаних Здобувачом за кожний вид роботи відповідно до робочої програми за національною шкалою (Таблиця) 1.

Таблиця 1.

Аудиторна робота														Самостійна, індивідуальна робота			Підсумковий контроль		
Практичні роботи (ЛР, семінари)												Тематичний контроль			ІЗ			Залік (іспит)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	T.1	T.2	T.3.		
ВК: 0,6												0,2			0,2			0	
Отримані оцінки за національною шкалою																			
4	5	3	3	4	3	5	4					4	4	5	5	4	3		

Примітка: Т - тема дисципліни; ВК~ ваговий коефіцієнт; ІЗ - індивідуальне завдання.

Визначення за таблицею 3 підсумкової оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS:

Таблиця 3 –

Відповідність шкал оцінювання (національної та європейської (ECTS))

Оцінка ECTS	Середньозважений бал, що формує інтервальну шкалу	Національна оцінка	
1	2	3	
A	4,51-5,00	5	<i>Відмінно</i> – високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
B	4,01-4,50	4	<i>Добре</i> – достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
C	3,50-4,00	4	<i>Добре</i> – середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
D	2,83-3,49	3	<i>Задовільно</i> – середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
E	2,51-2,82	3	<i>Задовільно</i> – рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього
FX	2,00-2,50	2	<i>Незадовільно</i> – низький рівень володіння навчальним матеріалом, Здобувач не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
F	0,00-1,99	2	<i>Незадовільно</i> – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

*Підсумкова оцінка із загального мовознавства для Здобувачів заочної форми навчання визначається з урахування всіх видів діяльності Здобувача (робота на семінарських заняттях, тематичний контроль, виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи (реферати, лінгвістичні словники, узагальнювальні таблиці, картки-персоналії), підсумкових тестів.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Рекомендована література:

1. Дорошенко С.І. Загальне мовознавство: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.
2. Кириченко Г.С. та ін.. Нариси загального мовознавства : навчальний посібник. Ч . 1. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 168 с.
3. Кириченко Г.С. та ін.. Нариси загального мовознавства : навчальний посібник. Ч. 2. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 224 с.
4. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. 3-тє видання, К : ВЦ «Академія», 2010, 464 с.;
5. Зеленько А.С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови : посібник, 2-ге вид., перероб. Луганськ : Альма-матер, 2002. 283 с.

INTERNET-ресурси

1. URL: <http://mon.gov.ua>
2. URL: <http://www.novamova.com.ua>
3. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
4. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Umls
5. URL: <http://mova.kreschatic.kiev.ua>
6. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info>

Примітка: Додаткова література подається до кожної теми семінарського заняття курсу у

робочій навчальній програмі.